

NY UPPLAGA okt 2016

KAN DET VARA MÄNNISKOHANDEL?

Kortfattad information för myndigheter med flera som kan komma i kontakt med barn som utsatts för människohandel

Länsstyrelsen
Stockholm

unicef

UNICEF, FN:s barnfond, arbetar över hela världen för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter. Insatserna är förebyggande, långsiktiga och bygger på principen att de barn som har det sämst ska få hjälp först – oavsett nationalitet, religion eller landets politiska ledning. I Sverige arbetar UNICEF med insamling av pengar och opinionsbildning för barns rättigheter. UNICEF är helt beroende av frivilliga bidrag från regeringar, företag, organisationer och privatpersoner. Läs mer på unicef.se

Länsstyrelsen är en regional förvaltningsmyndighet med uppgift att samordna statliga verksamheter i länet. Samtliga 21 länsstyrelser i Sverige ska stödja samordningen i respektive län av insatser som syftar till att motverka prostitution och människohandel.

Förutom detta regionala uppdrag har nationella sekretariatet mot och prostitution och människohandel vid Länsstyrelsen i Stockholms län ett nationellt uppdrag som omfattar bland annat:

- nationell samordning för en fortsatt och utvecklad operativ samverkan mellan myndigheter samt mellan myndigheter och frivilligorganisationer mot prostitution och människohandel
- samordning av insatser för ett tryggare återvändande av vuxna och barn som utsatts för prostitution och människohandel
- utveckla stödprogram för rehabilitering av vuxna och barn som utsatts för prostitution och människohandel

Tredje upplagan, okt 2016

Projektledning: Charlotta Thorelius och Ingrid Åkerman, Länsstyrelsen i Stockholms län och Christina Heilborn, programchef, UNICEF Sverige

Omslagsfoto: Anthony Majanlahti

ISBN: 978-91-7281-699-2

Skriften kan kostnadsfritt beställas från:

Länsstyrelsen i Stockholms län,
enheten för social utveckling
lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer
e-post: social.stockholm@lansstyrelsen.se
tfn: 010-223 10 00

UNICEF Sverige
unicef.se/publikationer
e-post: unicef@unicef.se
tfn: 08-692 25 00
Box 8161, 104 20 Stockholm

FÖRORD

Människohandel är vår tids slaveri. Det är ett brott som innebär en enorm utsatthet för de drabbade barnen. Gärningsmännen exploaterar barnen på många olika sätt; sexuellt, i kriminalitet, tvångsarbete och tiggeri med mera. Barn som är utsatta för människohandel är per definition utsatta för psykiskt och fysiskt våld och ska skyddas mot detta. Människohandel är ett globalt fenomen och innebär en allvarlig kränkning av barnets rättigheter. Människohandel sker ofta över landsgränser, till exempel att ett barn transporteras till Sverige för att utnyttjas här, men det kan också handla om barn som utnyttjas inom ett lands gränser och som flyttas mellan olika regioner och städer. Att identifiera ett barn som potentiellt är offer för människohandel kan vara svårt. Målsättningen med den här skriften är därför att den ska bidra till att fler personer i sin yrkesutövning uppmärksammar barnen så att de får det stöd och skydd de har rätt till. Barnens rättssäkerhet måste säkerställas.

Skriftens målgrupp är professionella yrkesmänniskor från myndigheter och frivilligorganisationer, som i sitt arbete kan komma att möta barn och ungdomar som kan vara utsatta för människohandel och sexuell exploatering. Vår förhoppning är att skriften blir ett verktyg för personer som arbetar inom socialtjänsten, Migrationsverket, polisen, hälso- och sjukvården, boenden, frivilligorganisationer och gode män med flera.

Skriften utgår från UNICEF:s riktlinjer samt gällande svensk rätt för att garantera barn som är utsatta för människohandel skydd och rättigheter. UNICEF:s riktlinjer utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Som barn räknas alla som är under 18 år.

Den här skriften är en ny version av den tidigare utgåvan från 2008, som utarbetades i samarbete med Socialstyrelsen. Denna upplaga har utarbetats utifrån den kartläggning av barn utsatta för människohandel eller människohandelsliknande brott som genomfördes 2012 av nationella sekretariatet mot prostitution och människohandel vid Länsstyrelsen i Stockholms län och de regeringsuppdrag som gavs i februari 2014. Tryck och spridning av den nya upplagan har finansierats av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Véronique Lönnerblad
Generalsekreterare
UNICEF Sverige

Chris Heister
Landshövding
Länsstyrelsen i Stockholms län

Förtydligande av begrepp och förkortningar som används i skriften

BEGREPP

Brottsutsatt = barn som är utsatt för människohandel, koppleri eller prostitution

Barn = person under 18 år

Målgrupp = brottsutsatta barn

Den unge = används i samband med lagen om vård av unga (LVU) och används istället för "barnet" då LVU lagstiftningen i vissa fall kan tillämpas på personer som är upp till 20 år

BUP = barn- och ungdomspsykiatri

HVB = Hem för vård eller boende

TUT för bevisperson = tidsbegränsat uppehållstillstånd för bevisperson

NMT = Nationellt metodstödsteam mot prostitution och människohandel

Medföljande barn = barn till brottsutsatta

FÖRKORTNINGAR PÅ ORGANISATIONER:

UNICEF = United Nations children's fund

UNHCR = United Nations High Commissioner for Refugees

IOM = International organization for migration

ILO = International labour organization

LAGSTIFTNING

BrB = Brottsbalken

FB = Föräldrabalken

FL = Förvaltningslagen

HSL = Hälso- och sjukvårdslagen

Lgeb = lagen om god man för ensamkommande barn

LMA = Lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

LVU = Lagen om vård av unga

OSL = Offentlighets- och sekretesslagen

PL = Polislagen

SoL = Socialtjänstlagen

SoF = Socialtjänstförordningen

UtlL = Utlänningslagen

UtlF = Utlänningsförordningen

KONVENTIONER

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska staterna vidta lämpliga åtgärder, såväl nationella som multilaterala, för att förhindra bortförande och försäljning av eller handel med barn. Konventionen antogs av FN år 1989 och ratificerades av Sverige år 1990.

Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel, antagen 2005, undertecknad och ratificerad av Sverige 2010. Syftet med konventionen är att förhindra och bekämpa människohandel, att konstruera ett regelverk när det gäller skydd och hjälp till offer för människohandel, att garantera effektiva brottsutredningar och åtal samt främja internationellt samarbete.

Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (Lanzarotekonventionen). Ratificerades av Sverige den 1 juli 2013.

1.

MÄNNISKOHANDEL GLOBALT

Foto: Peter Kruse

MÄNNISKOHANDEL GLOBALT

Handel med människor, ibland benämnd trafficking, är en modern form av slaveri där personer behandlas som egendom och där barn är särskilt utsatta. Handeln är olaglig och oftast välorganiserad. Officiell statistik över antalet barn som utsätts för människohandel varje år är mycket svår att få fram och mörkertalet är stort.

Offret befinner sig ofta i beroendeställning till förövaren och inte sällan finns en hel kedja av personer bakom ett barn som är utsatt för människohandel. Det kan bland annat vara rekryterare, pojk- och flickvänner, transportörer och hyresvärdar. Vilken form av exploatering barnen utsätts för skiljer sig åt mellan olika länder. Barnen utnyttjas bland annat i sexuell exploatering, som barnsoldater, hushållshjälp, jordbruksarbetare, tiggare, i kriminalitet. Barn kan också säljas för adoption. Rekryteringsmetoderna kan vara allt ifrån löften om en bättre tillvaro och framtid till ren kidnappning. Människohandel kan pågå såväl mellan länder som inom ett lands gränser.

De främsta orsakerna till handeln med barn är utbredd fattigdom och svåra ekonomiska och sociala villkor samt efterfrågan. Människor som inte kan försörja sig är utsatta och kan vara beredda att pröva i princip vad som helst i hopp om att det ska bli bättre för familjen. För att klara familjens försörjning kan föräldrar bli tvingade att låta sina barn rekryteras till olika former av arbeten. Exempel finns också på att föräldrar själva utsätter sina barn för människohandel. Att barn i hög grad utnyttjas beror på att de är lättare att exploatera än vuxna. Det finns också människor som betraktar barn, och särskilt flickor, som objekt utan människovärde och utan rättigheter. Andra skäl till att handel med barn pågår är vuxnas efterfrågan på bland annat billig arbetskraft och sexuella tjänster. Den globala människohandeln är lönsam för dem som begår brotten och risken att bli upptäckt och straffad är relativt liten.

2.

MÄNNISKOHANDEL I SVERIGE

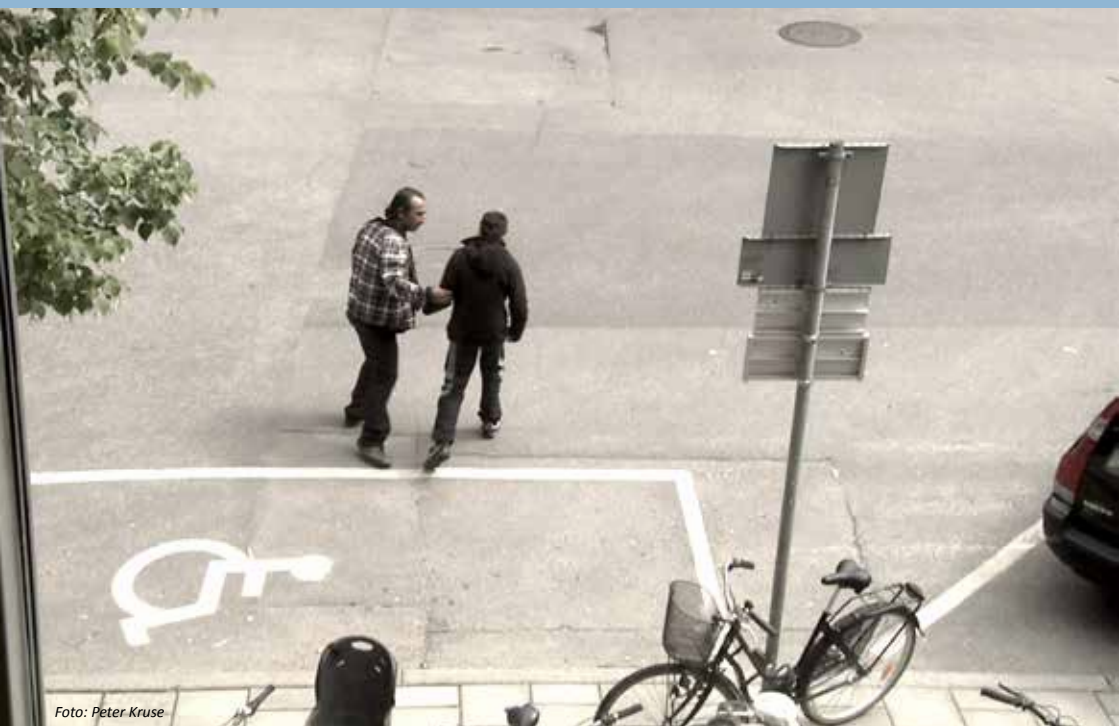

Foto: Peter Kruse

MÄNNISKOHANDEL I SVERIGE

Det går inte att ange hur många barn som är utsatta för människohandel i Sverige varje år. Mörkertalet är av naturliga skäl stort. Två nationella kartläggningar har gjorts av Länsstyrelsen i Stockholm sedan 2009. Den första, "Barn utsatta för människohandel", kom 2012 och visar att 166 barn har identifierats som utsatta för människohandel eller människohandelsliknande brott av socialtjänst och andra verksamheter runt om i Sverige under tiden 2009–2011. Den andra, "Människohandel med barn", kom 2015 och sträcker sig över perioden 2012–juni 2015. Kartläggningen har identifierat misstankar som rör 210 barn. Den mäter inte perioden under hösten 2015 när det var en stor ökning av ensamkommande asylsökande barn till Sverige. Av båda kartläggningarna framgår att det i Sverige finns barn som lever i social misär och som i vårt land utnyttjas av personer som exploaterar barnen sexuellt och/eller använder dem som verktyg i kriminell verksamhet, tiggeri eller arbetskraftsexploatering. Barnets föräldrar har i vissa fall gett förövarna tillåtelse att ta barnet med sig. Barnet blir en handelsvara och en god inkomstkälla för dem som utnyttjar det. Barnets rättigheter i enlighet med svensk lag, barnkonventionen och andra internationella dokument kränks.

Kartläggningarna visar att:

- Både flickor och pojkar kan vara utsatta för människohandel. Barnen kan ha utländsk eller svensk nationalitet. I kartläggningen från 2012 var majoriteten av de utländska barnen som kommunerna identifierat utsatta för människohandel för andra ändamål än sexuella, såsom stöldbrott, tiggeri och arbete. I 2015 års kartläggning var majoriteten av barnen utsatta för sexuell exploatering, 60 procent av flickorna och 39 procent av pojkarna.

Det finns även skillnader mellan kartläggningarna vad gäller barnens ursprungsland och deras uppehållsstatus. I 2012 års kartläggning var cirka en tredjedel av barnen ensamkommande från ett EU-land och en tredjedel asylsökande. I 2015 års kartläggning var en majoritet (56 procent) av barnen asylsökande, medan 35 procent varken hade svenskt medborgarskap eller hade ansökt om asyl.

I båda kartläggningarna befann sig majoriteten av barnen i Sverige utan vårdnadshavare. Många barn som berättade att de utsatts för exploatering i Sverige hade redan befunnit sig i Sverige en tid utan uppehållstillstånd och utan att myndigheterna var medvetna om deras närvaro.

Exempel på människohandel i Sverige

Nedan följer några exempel på handel med barn hämtade ur Länsstyrelsens nationella kartläggning från 2012.

En pojke, 17 år, är misstänkt för stöld av kläder. Sittandes i en rullstol har pojken stulit kläder till ett värde av 16 000 kronor och lagt i en preparerad väska. En man hävdar att han har skriftligt tillstånd att ta med sig pojken och att pojken ska arbeta med plattläggning. Pojken omhändertas omedelbart enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och placeras på en institution. Polisutredning och socialutredning påbörjas och pojkens hemlands ambassad kontaktas. Ambassaden kontakter sociala myndigheter i pojkens hemland och betalar pojkens resa hem. Polisen lägger ned sin utredning utan åtgärd. Pojken skickas hem från Sverige utan eskort till hemlandet. I samband med en mellanlandning försvinner pojken.

En 9-årig pojke tigger. Han ses vid flera tillfällen och socialtjänsten öppnar en utredning och omhändertar honom omedelbart enligt LVU, 6 §. Det framkommer att han vistas i Sverige med vuxna personer som inte är hans föräldrar. Ett samarbete med pojkens hemland inleds och socialtjänsten, via kommunens Barns behov i centrum-samordning (BBIC), får kontakt med sociala myndigheter i pojkens hemland. Föräldrarna spåras och två socialsekreterare med tolk återför pojken till hans föräldrar.

En 16 år gammal, ensamkommande och asylsökande flicka placeras i hem för vård eller boende (HVB) för ensamkommande barn och får en god man. Det finns information om att flickan är utsatt för hot, att någon är efter henne. Socialtjänsten är, utifrån den information de fått, övertygad om att hon är utsatt för människohandel för sexuella ändamål. Ärendet polisanmäls som människohandel och hon omhändertaras enligt lagen om vård av unga och omplaceras i ett mer skyddat boende. Där kontaktas hon av flera personer och försvinner. Hon återkommer i mycket dåligt skick, placeras inom sjukvården och ställs under bevakning. Hon försvinner igen. Hon kontaktar i samband med detta sin gode man och säger att hon är över 18 år, att allt är ok och att hon vill att det omedelbara omhändertagandet ska upphöra. Den gode mannen driver ärendet i enlighet med flickans önskemål. Socialtjänsten misstänker att flickan är utsatt för fara och att hon är minderårig och försöker få LVU fastställd i Kammarrätten, men denna beslutar om att LVU ska upphöra.

3.

BROTTET MÄNNISKOHANDEL

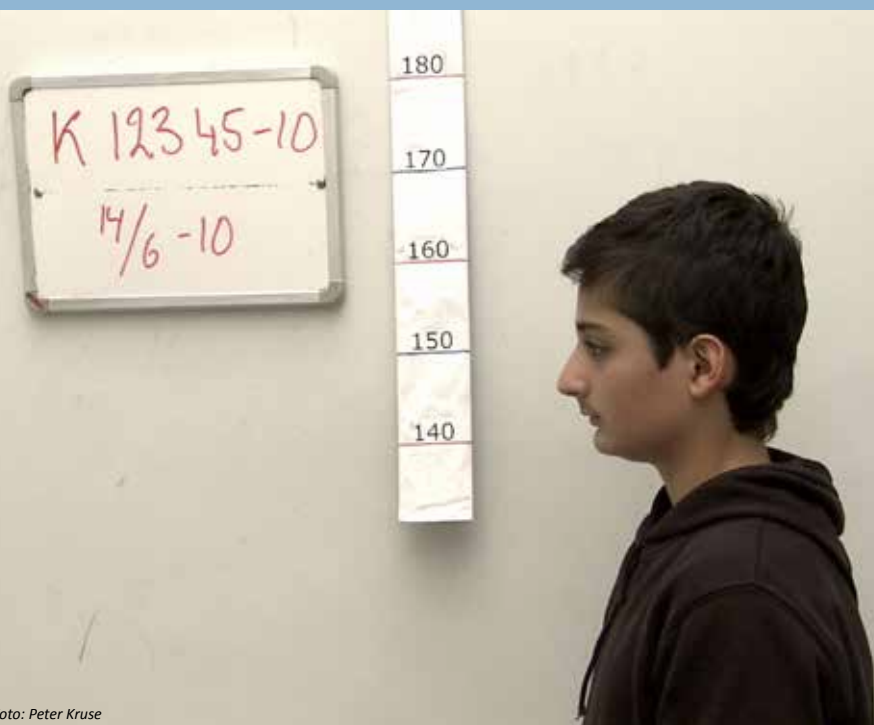

Foto: Peter Kruse

BROTTET MÄNNISKOHANDEL

För att kunna döma någon för brottet människohandel krävs följande rekvisit som beskrivs i 4 kap. 1 a § brottsbalken;

1. Personen eller personerna ska ha vidtagit en handelsåtgärd genom att till exempel rekrytera, transportera, överföra, inhysa eller ta emot ett barn. I rekryteringsfasen kan det betyda att barnets föräldrar blir kontaktade av människohandlaren med löfte om att barnet ska arbeta och tjäna pengar och på så sätt få möjlighet att bidra till familjens försörjning. Ibland handlar det om barn som kidnappas från sina föräldrar eller från institutioner.
2. Syftet i detta förfarande måste vara att barnet ska exploateras för sexuella ändamål, tvångsarbete, krigstjänst eller annan verksamhet som innebär nödläge för den utsatte såsom tiggeri, kriminalitet eller för åtkomst av mänskliga organ. Barnet får endast behålla en bråkdel av de pengar barnet tjänar, ibland inget. Människohandlaren tar alla inkomster.

I svensk lagstiftning beskrivs brottet med utgångspunkt i de definitioner av begreppet som finns i tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn (det så kallade Palermoprotokollet från år 2000) och EU:s direktiv 2011/36/EU om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer.

Exploatering behöver inte ha skett

För att det ska vara människohandel behöver inte exploateringen ha ägt rum, utan syftet att exploatera ett barn är straffbart. Brottet är alltså fullbordat redan innan den planerade exploateringen äger rum.

När det gäller vuxna som utsätts för människohandel krävs ytterligare en del (ett ytterligare rekvisit) som innebär att handelsåtgärden har skett genom användande av ett otillbörligt medel ”som olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel” (4 kap 1 a § BrB)

Det kan vara olika personer som blir dömda för de olika rekvisiten i brottet människohandel och dessa behöver inte vara i kronologisk ordning. Straffsatsen för människohandel är 2–10 års fängelse.

4.

ATT IDENTIFIERA BARN UTSATTA FÖR MÄNNISKOHANDEL

Foto: UNICEF/Giacomo Pirozzi

ATT IDENTIFIERA BARN UTSATTA FÖR MÄNNISKOHANDEL

Allmänna utgångspunkter

Viktigt att tänka på vid den första kontakten är att barnet ofta står i ett beroendeförhållande till människohandlarna och ser inte något annat alternativ än att vara lojal mot dem. I många fall upplever inte barnet sig själv som ett offer som ska tjäna pengar åt en människohandlare, utan att personen istället är en trygghet i barnets liv.

Ofta ser barnet heller inget annat alternativ än att leva det liv som hen lever just nu. För en del barn behöver inte vardagen som offer för människohandel upplevas som varken kränkande eller skadlig. Förklaringen kan vara att barnet sedan långt tillbaka levtt ett mycket hårt och utsatt liv, ibland som gatubarn i hemlandet. Livet på gatan i Sverige kan upplevas som ett bättre alternativ än det barnet kommer ifrån.

Det förekommer därför att barn ger inlärdade svar på frågor om namn, ålder, nationalitet, språk och anledningen till vistelsen i Sverige. Det ingår i förövarnas strategi att binda barnet till sig. Sannolikt kommer barnet därför inte i de första mötena att berätta om sin situation och själv be om hjälp. Men när det handlar om barn som är utsatta för människohandelsbrott kan skillnaden mellan att få sin sak rättsligt prövad eller inte vara en skillnad mellan att bli fri från slaveri och att vara fortsatt utsatt. Därför är det viktigt att alla professionella som möter barn i en situation som kan handla om människohandel/exploatering agerar snabbt och vidtar skyddsåtgärder. Det är först när barnet börjar känna sig tryggt på ett boende som barnet vågar berätta sin sanna historia. Att barnet börjar berätta kan innebära att det kommer fram information om att barnet begått brott för en människohandlares räkning. Om så är fallet, och en utredning om människohandel inleds hos polisen, ska åtalen för brotten som barnet tvingats begå avskrivnas.

Finns en oro för att ett barn är utsatt för människohandel, ska en risk- och skyddsbedömning av barnets situation göras för att säkerställa att barnet skyddas från att ytterligare skadas eller hotas. Denna skyddsbedömning görs av socialtjänsten i samverkan med polis. Läs mer om stöd och skydd i skriften, "Den långa resan – möten med barn som misstänks vara utsatta för sexuell exploatering och människohandel" utgiven av Länsstyrelsen i Stockholms län 2015.

Indikatorer på att ett barn kan vara utsatt för människohandel

Det finns en rad olika indikationer på att ett barn kan vara utsatt för brottet människohandel. Indikatorerna nedan är indelade efter om det finns tecken på att barnet blivit utsatt för exploatering, handelsåtgärder och otillbörligt medel. Det krävs inget otillbörligt medel som exempelvis hot, fysiskt våld, tvång eller vilseledande för att brottet ska rubriceras som människohandel med barn men det är vanligt förekommande. En stark indikator på exploatering är nog för att göra en anmälan om misstanke om brott mot barn. Checklistan bygger på de indikatorer som är framtagna av UNICEF 2006 och ILO 2008.

Starka indikatorer på exploatering

- Barnet berättar att det blivit exploaterat sexuellt, i kriminalitet, i krigstjänst, tiggeri eller arbete med mera.
- Barnet visar fysiska tecken på att det utsatts för våld eller sexuell exploatering eller annat utnyttjande.
- Barnet är utsatt för tvångsåktenskap.
- Barnet är involverad i kriminalitet där vuxna finns med i bakgrunden; som ficktjuv, gatubrott, stölder, langare.
- Barnet berättar att hen är skyldig att tjäna pengar åt en annan person.
- Barnet har en signifikant äldre pojkvän.
- Barnet verkar styrt av någon som ringer barnet ofta.
- Barnet har mobiltelefon, SIM-kort eller telefonnummer som hen är instruerad att ringa vid kontakt med myndigheter.
- Barnet vill inte uppge var hen bor och tillsammans med vem.

Starka indikatorer på handelsåtgärd

- Barnet saknar ID/pass eller har falska ID-handlingar. (Det här är en stark indikator på att barnet kan vara utsatt för brott. Att vara fråntagen sina ID-handlingar är ett sätt att kontrollera barnet och syftet kan vara att barnet får använda sig av olika identiteter för att försvåra polisens arbete när barnet påträffas).
- Barnet kom in illegalt i landet.
- Barnet har inte kontaktuppgifter till personen som mötte dem när de anlände.

- Barnet kan inte uppge någon adress eller telefonnummer till vårdnadshavare eller annan person som har ansvar för barnet.
- Barnet kom ensamt till Sverige eller i en grupp med flera barn eller tillsammans med någon som uppges vara släkting.
- Barnet berättar en historia som verkar inövad och som påminner om den många andra ensamkommande barn berättat.
- Barnet hämtas upp på boendet, hos socialtjänsten eller polisen av en vuxen som uppger släktskap till barnet. Personen kan ha med sig intyg från föräldrarna att de har en fullmakt att ta med sig barnet.
- Barnet försvinner ofta från boendet utan förklaring.
- När barnet kommer tillbaka ser det välklätt ut och har mycket pengar på sig men kan inte redogöra för var pengarna kommer ifrån.
- Barnet söker asyl i samband med att det har begått brott.
- Barnet är registrerat hos Migrationsverket i flera olika identiteter.
- Barnet har varit aktuellt på andra socialförvaltningar i landet.
- Barnet har gripits av polis tidigare på andra platser.

Indikatorer på att barnet är utsatt för hot och tvång

- Barnet är utsatt för otillbörligt medel som exempelvis hot och tvång.
- Barnet blir isolerat, instängt, övervakat.
- Barnet sätts i skuld som det tvingas "arbeta av".
- Barnet tvingas begå kriminella handlingar, arbeta olagligt, tigga, ta emot kunder för sexuella ändamål.

Bristande omsorg som kan vara tecken på exploatering

- Barnet bor under misärliknande förhållanden.
- Barnet ger intryck av att vara eller berättar att det är undernärt, trött, utmattat.
- Barnet äter/lever isolerat från de andra i familjen/gruppen de reser med.
- Barnet går inte i skolan.
- Barnet uppger att det tidigare levte som gatubarn.

Att tänka på vid bemötande av ett barn som kan vara utsatt för människohandel

- Fråga barnet själv om identitetsuppgifter och ålder. Gå igenom uppgifterna i passet eller i andra identitetshandlingar tillsammans med barnet.
- Utgå från att barnet är under 18 år om barnet själv säger det.
- Var uppmärksam på att barnet kan säga sig vara över 18 år trots att omständigheterna tyder på att så inte är fallet.
- Ta kontakt med polisen/migrationsverket för att utreda barnets identitet och bedöma om id-handlingar och pass är äkta.
- Barn uppger inte alltid sin rätta identitet eller ålder. De kan säga det som de blivit tillsagda att säga. Det behövs tid och trygghet för att ett barn ska kunna känna den tillit som gör att hen vågar berätta sin verkliga historia. Om ett barn har oklar identitet eller ålder bör man utreda detta noggrant och aldrig lämna ut barnet till en person när man inte är säker på att personen har laglig rätt att träda i vårdnadshavarens ställe.
- Gör en tydlig sammanhangsmarkering för barnet där du förklarar din funktion och vilket mandat du har i din yrkesroll, vad du kan och inte kan göra.

Foto: UNICEF/Claudio Versiani

5.

MYNDIGHETERS ANSVAR

Foto: Peter Kruse

MYNDIGHETERS ANSVAR

Kommunens ansvar

Kommunen har enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453 SoL) det yttersta ansvaret för att de barn som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Ansvaret är detsamma för alla barn som vistas i kommunen, oavsett om barnet endast är på ett kort besök i Sverige eller på genomresa och oavsett om barnet har uppehållsrätt i landet eller inte.

När det kommer till socialtjänstens kännedom att ett barn misstänks fara illa ska en förhandsbedömning göras, om socialtjänsten ska inleda en social utredning enligt 11 kap. 1§ SoL. Ett barn som misstänks vara offer för människohandel eller exploatering ska alltid utredas av socialtjänsten (SOF 2014:6).

Det är även socialtjänstens ansvar att erbjuda de brottsutsatta och deras närstående stöd och hjälp, enligt 5 kap. 11 § SoL (ref. 16) som handlar om brottsoffer. Socialtjänsten har ansvar för att samverka mellan de inblandade myndigheterna när det handlar om brott mot barn. Socialtjänsten är ansvarig för barnet till dess att barnet överlämnats till sina vårdnadshavare eller annan myndighet i Sverige eller i hemlandet.

Anmälningsskyldighet till socialtjänsten

Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen gäller bland annat myndigheter vars verksamhet berör barn och unga och anställda vid dessa myndigheter. De är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om det finns kännedom eller misstanke att ett barn far illa. Detta gäller också enskild verksamhet som berör barn och unga. Anmälningsskyldigheten omfattar alla barn som vistas i Sverige.

Om du har en misstanke att barnet är utsatt för människohandel, koppleri eller prostitution bör du alltid kontakta socialtjänst och polis. Den som överväger att göra en anmälan kan konsultera socialtjänsten innan en anmälan görs, utan att röja barnets identitet. En anmälan kan göras muntligen och bör då kompletteras senare med en skriftlig anmälan. Tänk på att om en anmälan gäller ett brott mot ett barn där föräldern eller någon i familjen är misstänkt är det inte lämpligt att informera familjen innan socialtjänsten kontaktas.

Migrationsverket anvisar en kommun för varje enskilt asylsökande ensamkommande barn. Om du som arbetar på Migrationsverket befarar att barnet riskerar att fara illa ska detta anges särskilt i anvisningen.

Finns en akut oro för att barnet är utsatt för brott ska en polisanmälan göras meddetsamma (Anmäla oro för barn – stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare, handbok Socialstyrelsen)

Ett ensamkommande barn är ett barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (SFS 1994:137).

Utgångspunkten för beskrivningen av ensamkommande barn är i svensk lagstiftning UNHCR:s definition från 1997, att ett ensamkommande barn är en person under 18 år som är åtskild från båda sina föräldrar eller från en person som enligt lag eller sedvana har det primära ansvaret för barnet.

Anmälan om behov av god man

Om barnet vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar, eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, ska en god man förordnas för barnet. Socialnämnden i den kommun där barnet vistas gör anmälan till överförmyndaren (SFS 2005:429).

Om barnet är ensamkommande och asylsökande ska Migrationsverket anmäla behovet av god man till överförmyndaren i kommunen (Ibid.)

God man förordnas av överförmyndaren. Den gode mannen träder i såväl förmyndares som vårdnadshavares ställe. Det innebär att den gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska. Alla beslut om insatser enligt socialtjänstlagen kräver den gode mannens samtycke. Den gode mannen har inte ansvar för den dagliga vården och omsorgen och har heller inte någon försörjningsskyldighet gentemot barnet. En av den gode mannens uppgifter är att vara med när barnet besöker vissa myndigheter.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Alla personer som är under 18 år är omyndiga och ska ha en vårdnadshavare och förmyndare. Om barnet inte kan få en god man kan en särskilt förordnad vårdnadshavare utses av tingsrätten på begäran av kommunens socialnämnd.

En särskilt förordnad vårdnadshavare ska utses om båda föräldrarna avlider eller om föräldrarna är olämpliga som vårdnadshavare och förmyndare. Det kan också behövas en särskilt förordnad vårdnadshavare om föräldrarna, eller om föräldern är ensam vårdnadshavare, på grund av långvarig sjukdom inte kan ta sitt ansvar som vårdnadshavare och förmyndare.

Enligt Föräldrabalken (FB) så har den som har vårdnaden om ett barn ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av ”omvårdnad, trygghet och en god fostran” enligt 6 kap. 1 § FB blir tillgodosedda. Om båda föräldrarna är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden, skall rätten flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare (6 kap 8 a §).

Behov av omedelbart skydd

Om barnet behöver omedelbart skydd och situationen är akut fattar ordföranden i socialnämnden beslut om ett omedelbart omhändertagande av barnet enligt lagen om vård av unga (SFS 1990:52, 6 §) och placering enligt 11 §.

Det kan då vara nödvändigt att samtidigt besluta enligt 14 § LVU om följande;

- hemlighållande av placering och vistelseort
- umgängesbegränsningar som innefattar att inte träffa föräldrar eller andra närstående
- att inte tillåta telefonsamtal eller internetkontakt med familj/släkt/vänner
- att inte tillåta brevväxling.

Detta beslut om tillfälliga restriktioner är nödvändigt för att institutionen ska kunna skydda barnet och att den unge får lugn och ro i skyddad miljö och själv kan fundera över sin situation och sina behov utan påtryckningar från andra. Det är också viktigt att klargöra att barnet inledningsvis inte heller kommer att kunna ha kontakt med kamrater, eventuell pojkvän/flickvän eller andra personer. Syftet med restriktionerna är att förhindra att barnet försvinner och ge det en chans att landa i placeringen samt att informera barnet om sina rättigheter som potentiellt brottsoffer och minska risken för att barnet blir utsatt för påtryckningar från den/de som utnyttjar barnet.

Polisanmälan

Huvudprincipen är att en misstanke om brott mot barn och unga skyndsamt bör polisanmälas om det inte strider mot barnets bästa. Om det finns en misstanke om brott mot ett barn enligt 3, 4 och 6 kapitlet i brottsbalken eller lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor, bör en polisanmälan skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa. Om det är oklart huruvida en polisanmälan ska göras, bör polis eller åklagare konsulteras (SOSFS 2014:6). Exempel på brott enligt kapitel 3, 4 och 6 brottsbalken är handel med barn för sexuella och andra ändamål, köp av sexuell handling av barn och utnyttjande av barn för sexuell posering. För andra myndigheter gäller här skyldigheten att göra en anmälan om barn som far illa till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL. Handlar det om ett barn som är utsatt för människohandel ska en polisanmälan skyndsamt upprättas. Det ligger alltid i barnets bästa att bli skyddat från fortsatt exploatering.

Sekretess

Gällande misstanke om människohandel, koppleri och prostitution är sekretessen inte ett hinder för att lämna uppgifter till åklagare och polis (10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, SFS 2009:400).

Om ett barn begått ett brott och själv är offer för människohandel bör inget åtal väckas mot barnet. Det är viktigt att känna till att det finns olika möjligheter att underlåta att utdöma påföljd för offer som tvingats begå brottsliga handlingar.

Om det är oklart om polisanmälan ska göras, bör polis eller åklagare konsulteras (SOSFS 2014:6).

VARFÖR är en polisanmälan om brott mot barn viktig?

- för barnets behov av skydd, rättssäkerhet och möjlighet till skadestånd
- rättsprocessen kan vara viktig för den sociala utredningen
- rättsprocessen kan vara viktig för barnets läkningsprocess
- prevention, det bidrar till att skydda det utsatta barnet och andra barn

Kontakt med NMT

Det finns även möjlighet att ta kontakt med Nationellt metodstöd mot prostitution och människohandel, NMT, och därigenom de specialiserade enheterna inom socialtjänst och polis samt andra relevanta aktörer, telefonnummer 020-39 00 00.

Tillfälligt uppehållstillstånd för bevisperson (TUT)

Misstänker man att ett utländskt barn är utsatt för människohandel i Sverige ska förundersökningsledaren ansöka hos Migrationsverket om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd (TUT) för bevisperson (5 kap. 15 § UtL, SFS 1989:529). Ett TUT ska ansökas om oavsett vilken uppehållsrätt barnet har i landet. Giltighetstiden för tillståndet ska uppgå till minst sex månader och kan förlängas. TUT för bevisperson kan ansökas om för både EU-medborgare och tredjelandsmedborgare. Det finns inte heller något hinder för att bevilja en person TUT som bevisperson även om denne är asylsökande eller söker uppehållstillstånd på någon annan grund. Det ärendet handläggs separat från det som förundersökningsledaren initierat.

Betänketid

I många ärenden är barnet inte redo att prata med polis innan hen känner trygghet och är skyddad mot förövarna och behöver betänketid för att återhämta sig. Alla potentiella brottsoffer har rätt till reflektion/betänketid i 30 dagar för att kunna ta ställning till att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna. Det kan vara ett barn som inte orkar prata med polis men där socialtjänsten bedömer att barnet är utsatt för brott. Den anmälan räcker för att förundersökningsledaren gör en ansökan om betänketid.

Rättigheter kopplade till tidsbegränsat uppehållstillstånd

Personer som beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd för bevisperson (TUT) ska, när det gäller socialt bistånd, jämföras med personer som är bosatta i kommunen. Personer med TUT har även samma rätt till hälso- och sjukvård som personer bosatta i landstinget.

Rätt till hälso- och sjukvård och utbildning

När det gäller bestämmelser om hälso- och sjukvård samt skolgång för barn som vistas tillfälligt i Sverige hänvisar vi till aktuell information hos Socialstyrelsen och Skolverket. Om barnet är potentiellt offer för människo-

handel ska ett tillfälligt uppehållstillstånd för bevisperson beviljas och då får barnet samma rättigheter som en person bosatt i landet vad gäller rätt till hälso- och sjukvård samt utbildning.

Kommun och landstings rätt att återsöka pengar

Kommun och landsting har rätt att få ersättning för faktiska kostnader som de haft för personer som har TUT för bevisperson. Kommunernas och landstingens rätt att söka pengar regleras i förordningen (SFS 2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande med flera.

Ersättningen utbetalas efter ansökan i efterskott för varje kvartal. Migrationsverket beslutar om och betalar ut ersättningen.

Barn som avviker

Alla barn som avviker från en placering ska efterlysas utifrån misstanke om att de utsatts för brott. Är barnet omhändertaget enligt 6 § LVU (SFS 1990:52 ref. 14), ska socialsekreterare som handlägger ärendet efterlysa barnet genom att göra en handräckning enligt 43 § LVU. Är barnet placerat enligt 4 kap 1§ SoL (SFS 2001:453 ref. 16) är det den gode mannen som ska polisanmäla försvinnandet (i egenskap av vårdnadshavare).

Bryssel II-förordningen för barn som har hemvist i annat EU-land

När det gäller avgöranden inom EU om föräldransvar finns en förordning som reglerar EU-ländernas samarbete, den så kallade Bryssel II-förordningen. Av förordningen framgår vilket medlemsland som får besluta i frågorna. Den reglerar också hur ett beslut i ett medlemsland kan erkännas och verkställas i ett annat medlemsland.

Huvudregeln i förordningen är att det är det medlemsland där barnet har sin hemvist som är behörig (artikel 8). Men enligt förordningen kan ett medlemsland i brådskande fall alltid vidta interimistiska åtgärder beträffande ett barn som befinner sig i landet. Svenska myndigheter kan besluta om att omedelbart omhänderta ett barn enligt lagen om vård av unga (SFS 1990:52). Den interimistiska åtgärden upphör att gälla när det behöriga medlemslandet har vidtagit de åtgärder det anser lämpliga (artikel 20). Socialtjänsten ges möjlighet att samråda med behörig myndighet i barnets hemland i samband med placering (artikel 55).

Detta kan göras inom ramen för en utredning, enligt 11 kap. 1 § SoL, utifrån att en bedömning görs om det är barnet till gagn att inhämta information om dess bakgrund i hemlandet. Med tanke på att det handlar om potentiella brottsoffer kan man som handläggare utgå från att det är att se till barnets bästa att inhämta uppgifter från hemlandets sociala myndigheter av eventuella vårdnadshavares omsorgsförmåga i hemlandet och att samarbeta i ett tryggt återvändande för barnet med lämpliga stödinsatser på plats.

Utrikesdepartementet, UD, är centralmyndighet vad gäller Bryssel II-förordningen och kan bistå med att etablera kontakt med aktuell myndighet i barnets hemland. Hemlandets ambassad kan också vara behjälplig med att skapa snabb kontakt med hemlandets myndigheter.

6.

CHECKLISTA VID HANDLÄGGNING AV ETT ÄRENDE VID MISSTANKE OM ATT ETT BARN ÄR UTSATT FÖR MÄNNISKOHANDEL

Foto: Peter Kruse

CHECKLISTA VID HANDLÄGGNING AV ETT ÄRENDE VID MISSTANKE OM ATT ETT BARN ÄR UTSATT FÖR MÄNNISKOHANDEL

Samtal med barnet

Principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter är lämpliga som utgångspunkt för berörda myndigheter, utifrån respektive ansvarsområde, samt för gode män när samtal ska föras med ett barn som misstänks vara brottsutsatt (UNICEF 2008). I alla möten med barnet är det därför viktigt att:

- bemöta barnet med respekt
- låta barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som vidtas
- försöka samtala med barnet på en plats där han eller hon känner sig trygg och kan få krisbehandling om så behövs
- berätta för barnet vad som kommer att hända
- vara konkret och förklara tydligt för barnet vilken funktion och vilket uppdrag och mandat du har, vilka andra myndigheter som är inblandade och deras funktion och uppdrag
- upprepa informationen och stäm av om barnet har förstått det du vill förmedla
- anlita alltid tolk när barnet inte kan prata svenska. Det är viktigt att inte anlita en person som erbjuder sig vara tolk om det finns misstankar att uppsåtet inte är ärligt, eller om barnet kan uppfatta det så. En telefon-tolk kan vara mer anonymt och ibland att föredra
- lyssna på barnets egna önskemål
- aldrig lämna ut ett barn till en person som inte har identifierat sig och har mandat att ta hand om barnet.

Socialtjänstens uppgift är att:

- initiera och driva samverkan mellan alla inblandade myndigheter
- inleda utredning och göra en initial risk-/skyddsbedömning och inleda utredning kring barnets situation

- utreda barnets identitet (med hjälp av Polismyndigheten och/ eller Migrationsverket)
- ge barnet skydd i form av placering på tryggt boende
- se till att barnet erbjuds en hälsoundersökning
- se till att barnet får sina behov av god omvårdnad tillgodosedda – boende, mat, fickpengar med mera
- ansöka om god man hos överförmyndarnämnden i aktuell kommun eller en särskilt förordnad vårdnadshavare hos tingsrätten
- använda sig av restriktioner vad gäller mobil och internetanvändning enligt 11,14 §§ LVU (SFS 1990:52) för att försvåra kontakt från gärningsmän
- kontakta barnets hemland via hemlandets ambassad eller UD (obs ej vid asylsökande barn, då kontaktas migrationsverket) för att inhämta information om familjesituationen och göra orosanmälan till hemlandet
- göra en bedömning om ett återvändande till hemlandet är det bästa för barnet
- genomföra ett tryggt återvändande
- låta barnet själv vara delaktig och ha inflytande i hela processen.

Boendets uppgift

Det här är resurser som är önskvärda på ett boende. Det är positivt för barnet om man gör en speciallösning för att uppfylla punkterna nedan. Läs mer i skriften "Den långa resan – möten med barn som misstänks vara utsatta för människohandel".

Boendet bör:

- försöka få barnet att känna sig trygg i placeringen och bygga förtroende
- ha tillgång till tolk dygnet runt
- ha ett högt säkerhetstänkande och initialt i placeringen ha ökad tillsyn för barnet
- ha tillräcklig personaltäthet, minst en personal per barn
- ha god kunskap om problematik och kulturkompetens
- ha ett nära samarbete med ansvarig socialtjänst, polis och Migrationsverket

- samarbeta med socialtjänsten kring att införa restriktioner när det gäller användning av internet och mobiltelefon
- ha god kontroll över de kontakter barnet har utanför hemmet
- ha nära samarbete med kringresurser som skola, hälsovård och barnpsykiatri
- låta barnet själv vara delaktigt och ha inflytande i hela processen.

Polisens uppgift

- Polisen ska bistå/assistera socialtjänsten med att undersöka barnets identitet och personerna som följer med barnet.
- Polisen ska vara behjälplig i att eftersöka och identifiera föräldrarna.
- Vid misstanke om brott ska polisen göra en riskbedömning för barnet och rekommendera speciella säkerhetsåtgärder.
- Polisen ska prioritera att utreda och åtala de personer/kriminella nätverk som har exploaterat barnet.

Polisen bör:

- utreda personliga detaljer, pass och resedokument
- bedöma om en polisutredning ska inledas
- kontrollera om barnet är efterlyst
- utreda om barnet eller andra vuxna som följer med barnet varit aktuella hos polisen i Sverige tidigare
- utreda om barnet eller andra vuxna finns registrerade i internationella register såsom Europol och Interpol
- dokumentera ärendet
- göra en riskbedömning som visar på behov av nödvändiga skyddsåtgärder
- följa rutiner för uppföljning av sexuellt utnyttjade barn om barnet blivit sexuellt exploaterat
- ansöka om tillfälligt uppehållstillstånd för bevisperson hos Migrationsverket. Ansökan görs av förundersökningsledaren.

Sjukvårdens/Barn och ungdomspsykiatris (BUP) uppgift är att:

- genomföra läkarundersökning och utreda behovet av behandling
- bedöma och tillgodose barnets behov av krisbearbetning, psykoterapeutisk eller psykologisk behandling
- vid behov, genomföra rättsmedicinsk undersökning och utfärda rättsintyg.

Migrationsverkets uppgift är att:

- samverka med socialtjänst och polis
- vidta nödvändiga åtgärder om det framkommer att ett barn är potentiellt offer för människohandel
- bevilja tillfälligt uppehållstillstånd eller betänketid för bevisperson (TUT) för barnet.

Om du misstänker att ett barn är utsatt för människohandel kontakta:

Nationellt Metodstöd mot prostitution och människohandel

vid Länsstyrelsen i Stockholm

Tfn: 020-39 00 00

www.nmtsverige.se

E-post: nmt.stockholm@lansstyrelsen.se

Foto: Christina Fagergren

7.

BARN SOM ÅTERVÄNDER

Foto: Christina Fagergren

BARN SOM ÅTERVÄNDER

Ett tryggt och säkert återvändande till hemlandet

Ett barn får inte avvisas från Sverige utan att det är säkerställt att en vårdnadshavare, annan anhörig eller ansvarig myndighet kan ta emot barnet vid ankomsten och tillförsäkra barnet en god omvårdnad. Det framgår bland annat av en resolution från Europarådet om underåriga medborgare i tredje land utan medföljande vuxen, liksom av UNHCR:s riktlinjer från 1997 och FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar från 2005.

Ett barn som är brottsoffer har rätt att få stöd i ett tryggt återvändande till sitt hemland. Det är en rättighet man har som offer för människohandel enligt Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpande av människohandel från 2011/36/EU.

Enligt Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel (2005) artikel 16.7 och barnkonventionen får inte ett barn återsändas till en stat om en risk- och säkerhetsbedömning tyder på att ett sådant återvändande inte skulle vara det bästa för barnet.

Återvändadeprojektet

Länsstyrelsen i Stockholms län genomför tillsammans med den Internationella migrationsorganisationen (IOM) ett projekt som ger stöd i återvändande och återintegration till barn och vuxna utsatta för människohandel för samtliga exploateringsformer eller prostitution i Sverige. Projektet erbjuder ansvariga svenska myndigheter och organisationer stöd i att genomföra ett tryggt återvändande till hemlandet. Projektet har också möjlighet att arrangera de praktiska förberedelserna kring frivilligt återvändande. Alla kostnader för resan och stödet i hemlandet finansieras via projektet.

När ett barn återvänder är socialtjänsten ytterst ansvarig för barnet tills det har överlämnats till vårdnadshavare eller sociala myndigheter i hemlandet.

Om barnet söker asyl gäller särskilda bestämmelser. Då får till exempel hemlandets ambassad i Sverige eller myndigheter i hemlandet inte kontaktas. Det följer av utlänningslagen och internationella konventioner, bland annat 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning. Därför är det viktigt att socialtjänst och Migrationsverket samarbetar när det gäller efter-

forskningar av ensamkommande asylsökande barns vårdnadshavare eller andra anhöriga eller när kontakter tas med myndigheter i barnets hemland. Migrationsverket kan bistå med information kring efterforskning av familjemedlemmar via svensk beskickning eller internationella organisationer.

Vem kan få stöd via återvändandeprojektet?

Ett barn kan erbjudas stöd av projektet om:

- barnet har identifierats som, eller misstänks vara, utsatt för människohandel (gäller för samtliga exploateringsformer)
- barnet vill återvända frivilligt till sitt hemland.

Vilket stöd finns tillgängligt?

Projektet kan erbjuda stöd under hela återvändandeprocessen genom att:

- finansiera alla delar i återvändandeprocessen
- stötta ansvariga svenska myndigheter och frivilligorganisationer med att erbjuda information om stöd i återvändandet
- bistå genom att upprätta kontakt mellan ansvariga sociala myndigheter i ursprungslandet och i Sverige
- stötta socialtjänsten med att göra upp en realistisk plan för återintegrationen i hemlandet. Ta reda på barnets behov samt att identifiera risker i återvändande och återintegration
- hjälpa med att ordna nödvändiga resedokument, exempelvis pass
- boka flygbiljetter och ordna eventuell vidaretransport inom både Sverige och hemlandet
- vid behov, ordna assistans eller en ledsagare, från hemlandet, som följer med personen under resan och hjälper till i transit, alternativt att socialsekreteraren eller boendepersonal följer med barnet
- bistå socialtjänsten med att ordna så att social myndighet eller vårdnadshavare möter upp barnet som återvänder på flygplatsen i hemlandet
- erbjuda tillgång till och betalning av stöd och tjänster relaterade till boende, medicinsk och psykosocial vård, rehabilitering och utbildning
- följa upp återvändande- och återintegrationsprocessen för att, vid behov, erbjuda ytterligare stöd till barnet som återvänt.

Hur ansöker man om stöd via återvändandeprojektet?

Om du har ett återvändandeärende eller vill veta mer om hur stöd kan ges i återvändande, kontakta:

**Nationellt Metodstöd mot
prostitution och människohandel**
vid Länsstyrelsen i Stockholm
Tfn: 020-39 00 00
www.nmtsverige.se
E-post: nmt.stockholm@lansstyrelsen.se

Källor

Brottsbalken (SFS 1962:700)

Föräldrabalken (SFS 1949:381)

Förordningen om statlig ersättning för asylsökande (SFS 2002:1118)

Lag om mottagande av asylsökande, LMA (SFS 1994:137)

Lagen om god man för ensamkommande barn, Lgeb (SFS 2005:429)

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, (SFS 1990:52)

Offentlighets- och sekretesslag (SFS 2009:400)

Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)

Utlänningslagen (SFS 1989:529)

Barnkonventionen (1989). FN:s deklaration om barnets rättigheter

Bryssel II-förordningen/ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000

Europarådets resolution av den 26 juni 1997 om underåriga medborgare i tredje land utan medföljande, 97/C 221/03

Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel, antagen 2005

EU:s direktiv (2011/36/EU) fastställer minimiregler för brott och påföljder när det gäller människohandel samt innehåller bestämmelser om att förebygga människohandelsbrott och förbättra skyddet av dess offer

FN:s protokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn antogs år 2000 (det så kallade Palermo-protokollet). Det är ett tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet. Protokollet har särskilt fokus på att förebygga människohandel och att ge skydd och stöd till offren med full respekt för deras mänskliga rättigheter och att främja samarbete mellan staterna. Sverige ratificerade protokollet år 2004

FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 6 (2005), Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet

FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning (1951)

Länsstyrelsen i Stockholm

Barn utsatta för människohandel – en nationell kartläggning, rapport 2012:27

Manual för frivilligt återvändande och återintegration för personer utsatta för människohandel i Sverige – Praktiska riktlinjer för personal hos myndigheter och frivilligorganisationer, Länsstyrelsen i Stockholm och IOM, 2014

Den långa resan – möten med barn som misstänks vara utsatta för människohandel och sexuell exploatering, Länsstyrelsen i Stockholm 2015

Socialstyrelsen

Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller barn och unga. SOFS 2014:6

Anmäla oro för barn – stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare, handbok 2014

UNICEF, UNHCR, IOM, ILO

UNICEF, Reference Guide on Protecting the Rights of Child Victims of Trafficking in Europe, 2006

UNICEF, Handbok om barnkonventionen, 2008

UNHCR Executive Committee, Conclusion on Children at Risk (No. 107 (LVIII) – 2007)

UNHCR Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum (1997)

ILO, Combating trafficking in children for labour exploitation: A resource kit for policy-makers and practitioners, 2008 (book 1 and 2 in particular tool 2.17)

The IOM Handbook for direct assistance for victims of trafficking. 2007

Övrig svensk och internationell lagstiftning och propositioner

I utlänningslagen (2005:716) finns bestämmelser om uppehållstillstånd.

Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

I lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) finns regler för handläggning hos polis, åklagare och domstol av mål och ärenden om brott där den misstänkte är under 21 år.

Enligt förordning (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. kan kommuner och landsting ansöka om ersättning för uppkomna kostnader för asylsökande och vissa andra utläningar.

Enligt förordning (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande ersätts landstingen av staten för sådan vård.

Regeringen

Propositioner

- 2006/07:53, Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel
- 2007/08:167, Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Regeringens skrivelse

- 2009/10:152, Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel
- 2010/11:49, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun
- 2012/13:10, Stärkt stöd och skydd för barn och unga
- Nationell handlingsplan mot sexuell exploatering av barn, reviderad 2001och 2008. En ny handlingsplan kom i februari 2014: Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige Regeringens skrivelse 2013/14:91

Internationella bestämmelser

Flera internationella bestämmelser är relevanta för arbetet med att förebygga och bekämpa människohandel. Här nämner vi några.

- Det fakultativa protokollet till barnkonventionen angående handel med barn, barnprostitution och barnpornografi som antogs av FN år 2000 ger ett utökat skydd för barn som riskerar att utsättas för människohandel. Sverige ratificerade protokollet år 2006.
- EU:s direktiv (2004/81/EG) innehåller bestämmelser om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och som samarbetar med de behöriga myndigheterna.
- Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (Lanzarotekonventionen) Ratificerades av Sverige den 1 juli 2013
- FN:s flyktingkonvention; 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning och dess tilläggsprotokoll från 1967 undertecknad och ratificerad av Sverige 2010. Syftet med konventionen är att förhindra och bekämpa människohandel, att konstruera ett regelverk när det gäller skydd och hjälp till offer för människohandel, att garantera effektiva brottsutredningar och åtal samt främja internationellt samarbete.
- Förenta nationernas tilläggsprotokoll till barnkonventionen om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi (antaget 2000, ratificerat av Sverige 2007)

Lästips

Allmänna barnhuset:

Våga se, våga agera (2012)

Att intervjua barn, vägledning för socialsekreterare (2010)

Barnombudsmannen

Signaler – våld i nära relationer: Barn och unga berättar (2012)

FN:s barnrättskommitté

Allmän kommentar nr 13, Barnets rätt till frihet från alla former av våld, 2011

Allmän kommentar nr 6, Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, 2014

Allmän kommentar nr 14, Om barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet, 2014

London safeguarding trafficked children toolkit, 2011/ London safeguarding board

Länsstyrelsen Stockholm

Manual vid misstanke om människohandel – Skydd och stöd till människohandelsoffer, 2016

Människohandel med barn – En nationell kartläggning 2012–2015

Ensamkommande barn som försvinner – Nulägesanalys, 2016

Rikspolisstyrelsen

Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 16, 2015, Lägesrapport 13, 2012, Lägesrapport 10, 2009

Rädda Barnen, UNHCR, ILO och UNICEF

Statement of Good Practice (Separated Children in Europe Programme), RB 2009

Child Trafficking in the Nordic Countries: Rethinking strategies and national responses, UNICEF (2012)

I LO and European Commission, Operational indicators of trafficking in human beings. Results from a Delphi Survey implemented by the ILO and the European Commission, 2009

Socialstyrelsen

Barn och unga i socialtjänsten – Utreda, planera och följa upp öppenvårdsinsatser enligt socialtjänstlagen, 2014

Ensamkommande barn och ungas behov – en kartläggning, 2013

Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar, 2013, skrivelse från Migrationsverket, Socialstyrelsen, Skolverket, Länsstyrelserna och Sveriges Kommuner och Landsting

Meddelandeblad nr 4/2014, 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen

Meddelandeblad nr 3/2011, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun – nya bestämmelser den 1 maj 2011

Om barnet behöver en ny vårdnadshavare, 2006

Samtal med barn i socialtjänsten, 2004

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. SOFS 2014:5

Vägledning – Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar, 2013

Terre Des Hommes, TDH

Lost Kids, Lost futures, The European Union's Response to Child Trafficking, 2004

Kids as commodities, Child trafficking and what to do about it, 2004

(Re)building the future – supporting the recovery and reintegration of trafficked children. A handbook. TDH (2012).

Ungdomsstyrelsen

Se mig. Om unga sex och internet (2009)

Men fråga mig bara (2009)

Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter (2013)

Ses offline? Ett metodmaterial om unga, sex och internet (2014)

Östersjöstaternas råd/CBSS

Children trafficked for begging and criminality, report, 2012

Gränsöverskridande barnskydd: Praktisk guide för handläggare och utredare

Online behavior related to child sexual abuse. Creating a private space in which to offend – Interviews with online child sex offenders. ROBERT Project (2012)

Hit kan du vända dig

För kontaktuppgifter till **hälso- och sjukvård** kontakta respektive landsting, www.skl.se.

För kontaktuppgifter till **socialtjänst och överförmyndare** kontakta respektive kommun, www.skl.se

Allmänna barnhuset
www.allmannabarnhuset.se
telefon: 08-679 60 78

Barnrättsbyrån
www.barnrattsbyran.se
telefon 072-565 33 46

Barnombudsmannen
www.barnombudsmannen.se

CBSS/ Östersjöstaternas råd
www.childcentre.info
telefon 08-440 19 20

Ecpat Sverige
www.ecpat.se
telefon 08-611 99 34

Justitiedepartementet
Enheten för migration och asylpolitik
Nationell kontaktpunkt
www.childcentre.info/ncp
telefon 08-405 10 00

Migrationsverket
www.migrationsverket.se
telefon 0771-235 235

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
www.mucf.se
telefon: 08-566 219 00

Polisen
www.polisen.se
telefon 114 14

Rädda Barnen
www.rb.se
telefon 08-698 90 00

Skolverket
www.skolverket.se

Socialstyrelsen
www.socialstyrelsen.se
telefon: 075-247 30 00

UNICEF Sverige
www.unicef.se
telefon 08-692 25 00

Utrikesdepartementet
Enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden
www.regeringen.se
telefon 08-405 10 00

Länsstyrelsen i Stockholm

I samråd med de statliga aktörer som arbetat längst med människohandelsproblematiken i Sverige inrättades i januari 2009 Nationellt Metodstödsteam mot Prostitution och Människohandel (NMT) under ledning av Länsstyrelsen i Stockholm.

De aktörer som ingår i NMT är: Rikspolisstyrelsen, Rikskriminalpolisen, lokala polismyndigheter med särskilt ansvar för människohandelsfrågor, Prostitutionsgrupperna från Stockholm, Göteborg och Malmö inom socialtjänsten samt Ungdomsjouren i Stockholm, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket.

Teamet ska fungera som en strategisk resurs för att utveckla och effektivisera samverkan mellan främst myndigheter och som stöd i konkreta ärenden. Samarbetet fokuserar särskilt på att stödja arbetet i de län och regioner som i dagsläget har begränsad erfarenhet av arbetet mot prostitution och människohandel.

Nationellt Metodstöd mot prostitution och människohandel

vid Länsstyrelsen i Stockholm

Tfn: 020-39 00 00

www.nmtsverige.se

E-post: nmt.stockholm@lansstyrelsen.se

Nationellt Metodstöd mot
prostitution och människohandel
vid Länsstyrelsen i Stockholm
Tfn: 020-39 00 00
www.nmtsverige.se
E-post: nmt.stockholm@lansstyrelsen.se

UNICEF Sverige
Box 8161
104 20 Stockholm
Tfn: 08-692 25 00
www.unicef.se